

N:o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 7 maj 1900, kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner rörande ändrade bestämmelser angående Riksdagens ständiga och tillfälliga utskott.

Förslag om ändrade bestämmelser i fråga om Riksdagens utskott hafva vid innevarande riksmöte framlagts uti följande fyra motioner, hvilka från kamrarne blifvit till konstitutionsutskottet hänvisade, nemligen från Första Kammaren n:o 33 af herr *von Strokirch*, samt från Andra Kam-maren n:o 149 af herr *J. Byström*, n:o 153 af herr grefve *H. E. G. Hamilton* och n:o 160 af herr *E. Hammarlund*. *Motioner.*

Uti herr *Byströms* motion, hvilken uti allt väsentligt öfverensstämmer med den motion i samma ämne, som han vid sistlidne riksdag framstälde (motion i Andra Kammaren 1899 n:o 239), hemställes,

att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, för åstadkommande af en jemnare fördelning af arbetet inom Riksdagen, enligt de i motionen uttalade principerna, låta utarbета

och för Riksdagen framlägga förslag till ändring af hithörande §§ i riksdagsordningen.

Motionären har jemväl anhållit, att konstitutionsutskottet måtte göra de ändringar i skrifvelseförslaget, hvilka kunde vara erforderliga, samt har tillika, i angifvet syfte att framställa de hufvudsakliga principerna till de förbättrade bestämmelser, som enligt hans åsigt ganska allmänt ansåges behöfliga i fråga om kamrarnes arbetssätt, i sin motivering framlagt följande utkast till ändrad lydelse af §§ 37, 39, 40 och 42 riksdagsordningen:

»Riksdagsordningen:

§ 37.

1. Å hvarje lagtima Riksdag skola, inom sex dagar efter dess öppnande, tillsättas: ett konstitutionsutskott, två statsutskott, två bevillningsutskott, ett bankoutskott samt två lagutskott. Dessa Riksdagens ständiga utskott skola bestå: konstitutionsutskottet af tjugo, första statsutskottet af tjugo, andra statsutskottet af tjugo, första bevillningsutskottet af tjugo, andra bevillningsutskottet af tjugo, bankoutskottet af tjugo, första lagutskottet af sexton och andra lagutskottet af sexton ledamöter, hvilka hvardera kammaren till halfva antalet inom sig väljer antingen omedelbart eller, om kammaren så beslutar, genom elektorer; ankommande på kamrarnes sammanstämmande beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt utskott för upptagande af fråga, som tillhör ständigt utskotts behandling, så ock att, derest utskott anmäler behof af förstärkning i ledamöternas antal, sådant bevilja.

2. Hvardera kammaren eger ock inom sig utse suppleanter, att, vid inträffadt förfall för utskottsledamöter, i deras ställe inträda.

3. Derest i någondera kammaren fråga väckes, som icke tillhör förenämnda utskotts behandling, men är af beskaffenhet, att utskotts yttrande deröfver er-

fordras, skall för frågans beredande ett tillfälligt utskott, bestående af så många ledamöter, som kammaren nödigt aktar, inom kammaren tillsättas.

4. Å urtima Riksdag skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af de dervid, enligt 2 §, förekommande ärenden.

§ 39.

Statsutskotten skola undfå del af Konungens angående statsverkets tillstånd och behof till Riksdagen aflåtna proposition och ega tillgång till alla statsverkets räkenskaper och handlingar.

1. Första statsutskottet åligger att granska, utreda och uppgifva stats- och riksgäldsverkens tillstånd och förvaltning, med undantag af hvad som rör samfärdseln, samt föreslå ej mindre hvad till fyllandet af deras behof erfordras, sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna, än äfven beloppet af de summor, hvilka, jemlikt 63 § regeringsformen, skola för särskilda händelser afsättas, så ock att uppgifva, huru mycket bör genom bevilningar utgöras.

2. Andra statsutskottet åligger att utreda och afgifva förslag i ärenden, som röra samfärdseln, samt att efterse och granska, huruvida gjorda eller förordnade utbetalningar af statsmedlen icke öfverstigit beloppet af de hufvudtitlar, hvilka af Riksdag uti uppgjord statsreglering blifvit fastställda, och huruvida utbetalningarna äro grundade på behörigen upprättade stater, eller Konungens med vederbörlig kontrasignation utfärdade anordningar, samt styrkta med behöriga qvittenser af dem, som medlen emottagit. Skulle, mot Riksdagens beslut, de till någon hufvudtitel anslagna summor befinnas dragna till andra ändamål än dem, som under samma hufvudtitel höra, eller något af Riksdagen fastställt anslag befinnas öferskridet, skall utskottet hos kamrarne göra anmälan emot den embetsman, som en sådan anordning kontrasignerat, hvarefter

förfares enligt 106 och 107 §§ i regeringsformen. Ej må dock, emot föreskriften i 90 § regeringsformen, utskottet i något klander af Konungens gjorda anordningar ingå; ej heller de för statsutgifterna redovisande tjänstemän personligen för utskottet eller Riksdagen till ansvar ställas, utan må, der så nödigt finnes, hos Konungen af Riksdagen anmälas de anledningar, som förekommit att emot någon sådan tjänsteman i laglig ordning ansvar yrka.

§ 40.

Bevillningsutskotten åligga att bereda alla till dem från kamrarne hänvisade frågor, som angå förändring uti föreskrifterna om bevillnings utgörande, att förslagsvis beräkna inkomsterna af de särskilda bevillningarna, och att, sedan statsverkets behof blifvit utredda och bestämda, opåmint föreslå sättet för bevillningens ökande, om det erfordras, eller dess minskande, om sådant kan ega rum, och i sammanhang dermed till Riksdagen afgifva förslag till bevillningsstadgar. Bevillningsutskotten må derjemte uti bevillningsfrågor föreslå hvad de anse billigt och nyttigt.

1. Till första bevillningsutskottet hänvisas frågor rörande tull- och postbevillningen och i samband dermed stående ärenden.

2. Till andra bevillningsutskottet hänvisas frågor rörande allmänna bevillningen, bränvinslagstiftningen och i samband dermed stående ärenden.

§ 42.

Lagutskotten skola meddela utlåtanden öfver de från kamrarne till dem hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lag.

1. Till första lagutskottet hänvisas förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af civil- och kriminallag; börande under civil- och kriminallag

äfvén förstås de delar af krigslagar och författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare utom krigsstaten.

2. Till andra lagutskottet hänvisas förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af kommunal- och kyrkolag.

Andra lagutskottet skall ock granska justitieombudsmannens afgifna redogörelse, äfvensom hans embetsdiarier och registratur, samt med utlåtande deröfver till Riksdagen inkomma.

Herr *Hammarlund* hemställer,

att konstitutionsutskottet måtte utarbета och för Riksdagen till antagande i grundlagsenlig ordning framlägga förslag till nedannämnda ändringar i regeringsformens och riksdagsordningens bestämmelser angående utskottens antal, deras verksamhet och andra dermed sammanhängande ämnen:

1) att alla bestämmelser om tillfälliga utskott bortfalla;

2) att vid hvarje lagtima riksdag skola tillsättas tio ständiga utskott, nemligen ett konstitutionsutskott, ett statsutskott, ett riksgäldsutskott, ett tullutskott, ett bevillningsutskott, ett bankoutskott, ett lagutskott, ett kommunalutskott, ett socialpolitiskt utskott och ett ekonomiutskott;

3) att antalet ledamöter i dessa utskott skall utgöra: i konstitutionsutskottet 20, i statsutskottet 24 samt i hvart och ett af de öfriga utskotten 16 ledamöter, hvilka hvardera kammaren till hafva antalet inom sig väljer, hvarjemte hvardera kammaren utser det antal suppleanter, kammaren bestämmer;

4) att ärendena skola fördelas mellan de tio utskotten på följande sätt:

konstitutionsutskottet bibehåller hittillsvarande upp-
gift;

statsutskottet skall granska, utreda och upp-
gifva statsverkets tillstånd, förvaltning och behof samt afgifva
yttrande i alla ärenden, som angå statsregleringen
utom i hvad gäller frågor rörande anläggning samt
förvärfvande af jernvägar och kanaler;

riksgäldsutskottet har att granska, utreda och upp-
gifva riksgäldsverkets tillstånd, förvaltning och behof
samt derjemte afgifva yttranden i ärenden, som angå
anläggning samt förvärfvande af jernvägar och kanaler;

tullutskottet åligger att afgifva förslag i sådana
bevillningsfrågor, som angå tull- och accismedlen;

bevillningsutskottet har att behandla alla öfriga be-
villningsfrågor, såsom angående allmänna bevillningen,
postbevillningen, stämpelpappersafgiften och bränvins-
försäljningsmedlen, samt derjemte afgifva förslag i
frågor rörande bränvinsförsäljningen samt angående
handeln med vin och maldrycker;

bankoutskottet bibehåller hittillsvarande uppdrag
med det tillägg, att utskottet har att afgifva yttranden
i alla ärenden, som angå banklagstiftningen;

lagutskottet skall meddela utlåtande öfver förslag
till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af
sådana lagar eller laga stadgar, som utgöra föremål
för Konungens och Riksdagens gemensamma lagstift-
ning och icke tillhöra annat utskotts handläggning,
hvarjemte utskottet skall granska justitieombudsman-
nens redogörelse;

kommunalutskottet åligger att dels afgifva yttrande
i alla lagstiftningsfrågor angående kommunal- och kyrko-

lag, dels behandla alla sådana frågor angående skolväsendet, som icke på grund af sin natur höra under statsutskottets handläggning;

socialpolitiska utskottet skall meddela utlåtande i alla frågor, som angå de kroppsarbetande klassernas sociala ställning, förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetstagare, försäkringsväsendet, bolags- och föreningsväsendet, yrkes- och skyddslagstiftningen samt öfriga socialpolitiska ärenden, som icke på grund af sin natur höra under statsutskottets handläggning;

ekonomiutskottet slutligen har att handlägga alla sådana inom Riksdagen väckta frågor, som icke tillhöra här ofvan nämnda utskotts behandling eller röra någondera kammaren enskildt, men dock äro af natur att böra hänskjutas till utskotts förberedande handläggning;

5) att i ämne, som tillhör konstitutionsutskottets eller ekonomiutskottets behandling, motion kan framställas, så länge Riksdagen är samlad, men att motion, som tillhör annat utskotts behandling, skall vara väckt inom tio dagar från riksdags öppnande, så vida icke motionen omedelbarligen föranledes af redan inom någondera kammaren fattadt beslut eller upptaget ärende eller annan under riksdagen inträffad händelse.

Motionären framhåller emellertid, att hvad han sålunda framställt endast vore att betrakta som ett utkast och icke som ett fullständigt genomfördt grundlagsförslag. Hufvudtankegången ansåge han vara riktig; detaljerna i ett så vidtomfattande förslag som det ifrågavarande kunde deremot nog i åtskilliga stycken befinnas tåla en eller annan jemkning. Det borde för öfrigt icke begäras, att en enskild motionär, då ett så omfattande och på riksdagsarbetet så ingripande förslag som det föreliggande första gången framlades, skulle kunna i alla enskildheter hafva fullständigt utarbetat detsamma. Härför kräfdes samarbete mellan personer med erfarenhet från skilda utskott. Under sådana omständigheter hade motionären icke formulerat de olika paragraferna i regeringsformen

och riksdagsordningen, utan öfverlemnadt åt konstitutionsutskottet att göra detta och dervid vidtaga de jemkningar i hans förslag, som kunde anses nödiga.

Herr grefve *Hamilton* har i sin motion hemställt,

att § 44 riksdagsordningen måtte erhålla följande ändrade lydelse:

§ 44.

Utskotten välja, hvar inom sig, ordförande och vice ordförande. Intill dess sådant val försiggått, föres ordet af den ledamot, som de flesta riksdagar bevistat, och, der två eller flere i lika många riksdagar deltagit, den af dem, som är till lefnadsåren äldst. Utskotten utse, hvar för sig, sekreterare och, efter samråd med honom, den öfriga betjening, som nödig finnes.

Uti herr *von Strokirchs* motion hemställles slutligen,

att §§ 37, 44, 59 och 63 riksdagsordningen måtte erhålla följande ändrade lydelse:

§ 37.

Mom. 1. Å hvarje lagtima riksdag skola, inom åtta dagar efter dess öppnande, tillsättas: ett konstitutionsutskott, ett statsutskott, ett bevillningsutskott, ett bankoutskott samt ett lagutskott. Dessa Riksdagens ständiga utskott skola bestå: konstitutionsutskottet af tjugu, statsutskottet af tjugufyra, bevillningsutskottet af tjugu, bankoutskottet af sexton och lagutskottet af sexton ledamöter, hvilka hvardera kammaren till halfva antalet inom sig väljer, antingen omedelbart eller, om kammaren så beslutar, genom elektor; ankommande på kamrarnes sänmanstämmande beslut att, när sådant

finnes vara af nöden, tillsätta särskildt utskott för upptagande af fråga, som tillhör ständigt utskotts behandling, så ock att, derest utskott anmäler behof af förstärkning i ledamöternas antal, sådant bevilja.

Mom. 2. Hvardera kammaren eger ock inom sig utse suppleanter, att, vid inträffadt förfall för utskottsledamöter, i deras ställe inträda.

Mom. 3. Derest i någondera kammaren frågor väckas, som icke tillhöra förenämnda utskotts behandling, men äro af beskaffenhet, att utskotts yttrande deröfver erfordras, skall för dessas beredande tillsättas ett *tillfälligt utskott, bestående af 36 ledamöter*, hvilka hvardera kammaren till halfva antalet inom sig väljer.

Mom. 4. Å urtima riksdag skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af de dervid enligt 2 § förekommande ärenden.

§ 44.

Utskotten välja, hvar inom sig, ordförande och vice ordförande. Intill dess sådant val försiggått, föres ordet af den ledamot, som de flesta riksdagar bevisat, och, der två eller flere i lika många riksdagar deltagit, den af dem, som är till lefnadsåren äldst. Utskotten utse, hvar för sig, sekreterare och, efter samråd med honom, den öfriga betjening, som nödig finnes.

§ 59.

Hvarje utskottsbetänkande skall i begge kamrarne för ärendets afgörande, så vidt ske kan, samtidigt föredras. Efter betänkandets första föredragning skall detsamma hvila på bordet. Vid nästa föredragning, ehvad öfverläggning då eger rum eller ej, må det, på flere ledamöters förenade begäran, åter göras hvilande. Men då saken tredje gången förekommer, skall den till afgörande företagas.

Utskotts förberedande hemställanden och förfrågningar må genast afgöras, derest icke någon kammares ledamot bordläggning begär.

§ 63.

När fråga, hvaröfver utskott sig utlåtit, till afgörande förekommer, eger kammaren att antingen genast, med bifall till utlåtandet eller utan afseende å hvad utskottet föreslagit, fatta sitt beslut, eller, om ämnet anses fordra ytterligare utredning, målet till utskott återförvisa.

Stanna kamrarne öfver någon fråga, hvaröfver utskott sig utlåtit, uti hufvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, så skall utskottet söka att de olika meningarna, så vida möjligt är, sammanjemka och med förslag derom till kamrarne inkomma.

Hvad kamrarne sammanstämmande besluta, det vare Riksdagens beslut. Blifva kamrarne ej, efter den behandling ofvan nämnd är, om ett beslut ense, skall frågan, utom i de fall 65 § upptager, anses hafva för den riksdagen förfallit.

*Motionärernas
motiv.
Herr Byströms
motion.*

Såsom af herr Byströms förslag framgår, afser detta, att tre af de nuvarande ständiga utskotten, nemligen statsutskottet, bevillningsutskottet och lagutskottet, skulle ersättas hvar och ett af två utskott, hvilka skulle bestå, de båda statsutskotten och de båda bevillningsutskotten hvarje af tjugugu samt de båda lagutskotten hvarterdera af sexton ledamöter.

Till stöd för sitt förslag har motionären anfört, bland annat, följande:

Å ena sidan vore det ett jmförelsevis ringa antal af Riksdagens ledamöter, som hedrades med eller ålades ordinarie ledamotskap i de ständiga utskotten, och å andra sidan vore det ett rätt stort antal kammarledamöter, som till väsentlig del utestängdes från att något vidare uträtta i riksdagsarbetet. Under det de förra, åtminstone ej få bland dem, klagade öfver ett allt för efterhängset och ihärdigt riksdagsarbete, ginge de senare nästan sysslolösa. Visserligen vore det ej få, som antingen valdes till suppleanter i de ständiga utskotten eller insattes i de tillfälliga utskotten, men fördelningen af arbetet blefve i alla fall ej tillfredsställande.

Sedan motionären derpå dels lemnat en uppgift om huru många af kamrarnes ledamöter för närvarande plägade väljas till ordinarie medlemmar eller suppleanter i utskott, dels äfven berört öfriga förtroendeuppdrag, som under riksdagen plägade gifvas medlemmar af kamrarne, beräknar han, att af Första Kammarens ledamöter omkring fyratio och af Andra Kammarens mellan sextio och sjuttio för närvarande icke blefve i tillfälle att deltaga i det mera aktivt ingripande riksdagsarbetet, ett förhållande, som motionären icke ansåge kunna vara till det helas fromma.

Under nuvarande förhållanden finge man ju också jemförelsevis litet uträtta vid kamrarnes plena under riksdagens första tvenne månader. Utskotten, på hvilka låge det tyngsta, viktigaste och mest tongifvande arbetet, hunne nemligen ej bereda ärendena så, att de tidigt nog kunde för besluts fattande föredragas i kamrarne. Mot riksdagens slut komme deremot de flesta ärendena med en brådska, som gjorde, att i många fall hvarken utskott, ej heller Riksdag hunne eller kunde behandla dem med den omsorg, som deras vikt och betydelse kräfde.

I någon mån skulle detta missförhållande, enligt motionärens mening, afhjelpas, om man delade de utskott, som nu hade mest att göra, i två utskott hvarterdera, d. v. s. tillsatte flera utskott, än som nu skedde. Den omständigheten, att arbetet i Riksdagen tycktes med hvarje år ökas, talade äfven för att man mer än hittills borde fördela detta arbete på de krafter, som ytterligare kunde därför användas. Då denna fråga förlidet år förevarit i Riksdagen, hade ock från flera håll sympatier uttalats för idén om tillsättande af flera ständiga utskott.

Efter att derpå hafva citerat åtskilliga af dessa uttalanden, anför motionären, likasom uti sin vid fjolårets riksdag i ämnet framburna motion, att de utskott, som nu hade mest att göra, vore statsutskottet, lagutskottet och bevillningsutskottet, då deremot bankoutskottet och konstitutionsutskottet ej syntes vara så särdeles betungade, åtminstone enligt hvad som framginge af de tryckta riksdagshandlingarna. Så hade år 1898 — och det ena året torde i detta fall vara det andra temligen likt — de ständiga utskotten afgifvit följande antal utlåtanden eller memorial: konstitutionsutskottet 11 utlåtanden, omfattande i tryck 96 sidor; statsutskottet 108 utlåtanden, omfattande tillsammans 2,060 sidor, och dessutom tillsammans med lagutskottet 12 utlåtanden, omfattande mer än 100 sidor; bevillningsutskottet 34 utlåtanden, omfattande 326 sidor; bankoutskottet 15 utlåtanden, omfattande något öfver 300 sidor; samt lagutskottet 87

utlåtanden, omfattande 637 sidor, och dessutom tillsammans med statsutskottet 12 utlåtanden, omfattande något mer än 100 sidor.

Motionären hölle alltså före, att man, för att vinna det åsyftade målet, borde tillsätta flera ständiga utskott. I en del andra länder, bland hvilka motionären särskildt ville nämna Norge och Nordamerikas Förenta Stater, hade man ock i de lagstiftande församlingarna flera ordinarie utskott än hos oss.

Herr Hammarlunds motion.

Uti herr *Hammarlunds* motion åsyftas en fullständig omgestaltning af den svenska utskottsinnrättningen, med upphäfvande af de tillfälliga utskotten och införande af tio ständiga utskott. För att styrka behovet af denna omfattande reform har motionären ej blott åberopat, att åtskillige af Riksdagens ledamöter vore särdeles strängt upptagna af utskottsarbete, under det att ett betydande antal hade litet eller intet att göra, samt att åtskilliga utskott öfver höfvan betungades med ärenden, under det att andra utskott hade ett jemförelsevis lindrigt arbete, utan äfven framhållit, hurusom en jemnare fördelning skulle vara till gagn för riksdagsarbetet i dess helhet, ej minst derutinnan, att arbetet skulle kunna påskyndas. Intet af de utaf de öfriga tre motionärerna framlagda förslag har herr Hammarlund emellertid funnit på ett tillfredsställande sätt lösa frågan, enär, då en reform på detta område skulle genomföras, den måste vara mera omfattande, än hvad någon af dessa motionärer tänkt sig.

Efter en hänvisning till ett sitt yttrande i Andra Kammaren vid nästlidet års riksdag anför herr Hammarlund i sin motion, bland annat, följande. Det hufvudsakligaste utskottsarbetet försigginge i den svenska Riksdagen inom delegationer, bestående af ledamöter från båda kamrarne. Detta arbetssätt, som vore afvikande från det i de flesta andra land vanliga, vore häfdvunnet hos oss, och det hade numera så ingått i våra parlamentariska vanor, att någon ändring häri nog icke komme att ifrågasättas. Tvärtom talade många skäl för, att hvad som nu gälde om de mera viktiga utskotten, d. v. s. de ständiga och de särskilda, borde vinna tillämpning på samtliga riksdagsutskott. De s. k. *tillfälliga utskotten*, bestående af ledamöter från blott ena kammaren, hade tillkommit genom 1866 års riksdagsordning. Meningen hade nog ursprungligen varit den, att dessa utskott skulle vara, såsom namnet antydde, *tillfälliga* för en viss frågas beredande. Som bekant, hade emellertid dessa utskott så småningom blifvit lika fasta som de ständiga utskotten, och särskildt inom Andra Kammaren hade hvart och ett af dem genom praxis erhållit en temligen bestämd

uppgift. I regel hade första utskottet haft att behandla undervisningsfrågor, andra utskottet frågor rörande vin- och maltdrycksförsäljningen, tredje utskottet socialpolitiska spörsmål och fjerde utskottet diverse ärenden angående allmänna hushållningen m. m. Saknaden af frågor inom endera af dessa grupper vid den ordinarie motionstidens utgång hade vid någon riksdag kunnat häri tillfälligtvis nödvändigöra en eller annan ändring, men hade ej upphäft den allmänna regeln. Det hade om de tillfälliga utskotten blifvit sagdt, att de i allmänhet lemnat en god utredning af ärendena. Men det torde ej kunna nekas, att resultatet i allmänhet blifvit skäligen magert. Personligt samarbete mellan ledamöter från de båda kamrarna kunde i fråga om dessa ärendens beredning ej annat än undantagsvis, och då under, så att säga, sjelftagna former, komma till stånd, hvadan ock sammanjemkning af skilda meningar här vore svårare än i fråga om de ärenden, som ginge till ständigt utskott. Under det att motionerna kastades från den ena kammaren till den andra, från det ena tillfälliga utskottet till det andra, hände ej sällan, att det hela sletes sönder. Detta förhandlingssätt genom tryckta utskottsbetänkanden syntes ej lämpa sig för våra förhållanden, derest man ville uppnå ett positivt resultat. Härtill komme, att detta arbetssätt medförde ökade tryckningskostnader utan något egentligt gagn. Hvarje motion, hvarje utskottsbetänkande trycktes om vid samma riksdag flera gånger. Med kännedom om svårigheten att komma till ett positivt resultat, då en fråga hänskötes till tillfälligt utskott, sökte ock motionärer ej sällan undvika att få sina förslag hänvisade till sådant utskott. Detta kunde ske på flera sätt; det mest vanliga vore, som bekant, att hänga vid det egentliga förslaget en begäran om ett litet anslag för utredning eller dylikt. Derigenom måste motionen remitteras till statsutskottet. Under senare tiden hade ock en viss tendens gjort sig gällande i syfte att särskildt till stats- och lagutskotten öfverflytta en del motioner om skrifvelseförslag, hvilka förut pläгат handläggas af tillfälligt utskott. Af antalet betänkanden, som under senaste årtiondet afgifvits af de tillfälliga utskotten, utgörande — enligt en af motionären härefter meddelad tabell — för båda kamrarnes tillfälliga utskott år 1890 tillhoppa 57 och år 1899 sammanlagdt 34, framginge, att i stort sedt dessa utskott finge allt mindre arbetsmaterial sig förelagdt. Minskningen från 57 till 34 betänkanden blefve än mer betecknande, då man toge hänsyn dertill, att samtidigt statsutskottets betänkanden ökats från 77 till 114 samt lagutskottets från 55 till 65. Då de tillfälliga utskotten synbarligen icke tagits i anspråk i den utsträckning, som riksdags-

ordningens upphofsmän torde hafva tänkt sig, syntes tiden vara inne att taga i öfvervägande, om icke här en förändring borde vidtagas i syfte att råda bot för de ofvan framhållna missförhållandena. Men enligt motionärens mening skulle de anförda olägenheterna ej varda afhjulpna dermed, att de tillfälliga utskotten erhöles sekreterare och kansli liksom de ständiga utskotten. Ännu mindre kunde man råda bot för missförhållandena genom att tillsätta *ett* tillfälligt utskott, bestående af 18 ledamöter från hvardera kammaren, alltså icke mindre än 36 ledamöter, som skulle utreda ett tjugotal ärenden af så olika beskaffenhet som t. ex. latinfrågan och om kontroll öfver gödningsämnen, anteckningar i dopboken och om grunderna för befordran till major, maltdrycksförordningen och om hästafvelns befrämjande o. s. v.

Det förhållandet, att åtskilliga af de ständiga utskotten, särskildt statsutskottet, bevillningsutskottet och lagutskottet hade alltför stor arbetsbörda, kunde hjälpas antingen genom att utskotten erhöles flera medlemmar och dermed sattes i stånd att ytterligare dela sig på afdelningar eller ock genom att en *delning af de ständiga utskotten* vidtoges. Det senare förfaringssättet syntes vara det rigtigaste, enär i de stora utskotten med många afdelningar ej hvarje medlem hunne fullständigt sätta sig in i samtliga frågor. Men han skulle ändå svara för alla betänkandena, hvilket lätt ledde till, att ansvars känslan slappades. Om de nuvarande ständiga utskotten delades sönder, så kunde emellertid lämpligen till dem remitteras äfven åtskilliga af de ärenden, som plägade hänvisas till tillfälliga utskott. Detta gälde sådana frågor, som vore beslägtade med dem, hvilka redan förut behandlades i de ständiga utskotten. Och för utredning af återstående ärenden, som hittills gått till tillfälligt utskott, kunde man tänka sig ett eller två ständiga utskott. Man skulle på detta sätt få tio ständiga utskott, alla naturligtvis utrustade med kansli och hvad dertill hörde. Men för genomförande af en dylik reform kräfdes, att man öfvergäfvade den nuvarande *formella* indelningen, då det gälde att bestämma till hvilket utskott ett ärende borde hänvisas, och i stället tillgrepe en mera *reel* indelning. För närvarande vore främsta synpunkten den, huruvida ärendet hörde under Konungens administrativa lagstiftning eller ej. I förstnämnda fall öfverlemnades det till tillfälligt utskott, eljest till ständigt utskott. Denna formella indelning ledde till högst besynnerliga konsekvenser. Så skulle t. ex. frågor angående skolrådets sammansättning behandlas af lagutskottet, under det frågor rörande skolrådets åligganden hänvisades till tillfälligt utskott. Ärenden angående döfstum- eller blindundervisningen hörde

under lagutskottets handläggning, medan det tillkomme tillfälligt utskott att yttra sig i frågor, som anginge folkskoleundervisningen.

Sträfvandena ginge ju med rätta ut derpå, att allt flera ärenden, som hittills ansetts höra under Konungens administrativa lagstiftning, droges under Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftning. Detta hade till följd, att ärendena så småningom öfverflyttades från tillfälliga till ständiga utskott; en fråga, som ett år hört under tillfälligt utskotts behandling, blefve kanske ett följande år föremål för lagutskottets pröfning; men motsatsen inträffade aldrig. Genom en indelning af ärendena med hänsyn till deras natur skulle helt visst större följdriktighet i Riksdagens lagstiftningsarbete uppnås.

Huru ärendena skulle *fördelas* mellan de föreslagna tio ständiga utskotten, framgår redan af den i motionen gjorda, här ofvan intagna hemställan, till hvilken utskottet hänvisar och utöfver hvilken i fråga om *konstitutionsutskottet*, *riksgäldsutskottet* och *tullutskottet* intet här behöfver tilläggas. Inom *statsutskottet*, som skulle hafva qvar alla frågor, som ingå i de särskilda hufvudtitlarne — detta för åstadkommande af enhet i statsregleringen — skulle efter omregleringen, dervid från utskottet afskilts det hufvudsakligaste af det, som nu behandlades af riksgäldsafdelningen, kunna bildas en tredje utgiftsafdelning, hvilket syntes vara behöfligt, sedan numera en ny hufvudtitel tillkommit. *Bevillningsutskottet*, som enligt förslaget skulle hafva att behandla alla bevillningsfrågor utom sådana, som anginge tull- och accismedlen, samt, liksom hittills, afgifva förslag i frågor rörande bränvinsförsäljningen, skulle derjemte såsom en ny uppgift få den att afgifva yttranden i frågor angående handeln med vin och maltdrycker. Sistnämnda ärenden hade inom Andra Kammaren i regel behandlats af tillfälliga utskottet n:o 2. Det syntes dock vara ganska lämpligt att åstadkomma en viss enhet i bränvinslagstiftningen samt lagstiftningen angående handeln med vin och maltdrycker; och under sådana förhållanden torde dessa ärenden böra behandlas af ett och samma utskott. Förr eller senare komme helt visst handeln med vin och maltdrycker att blifva reglerad genom en af Konung och Riksdag stiftad lag. Derest innan dess intet annat blifvit beslutadt, skulle det derefter naturligtvis tillkomma lagutskottet att taga hand äfven om denna sak och derigenom få ytterligare ökad arbete. *Bankoutskottet* skulle qvarstå oförändradt, dock att, för vinnande af enhet i banklagstiftningen, dit skulle hänskjutas ej blott, såsom nu, de lagstiftningsärenden, som gälde riksbanken, utan ock lagstiftningen angående bankväsendet i allmänhet. Der samarbete härvidlag behöfdes med

lagutskottet, kunde, liksom hittills, sammansatt banko- och lagutskott tillsättas. *Lagutskottet* vore framför allt i behof af minskad arbetsbörda, och här kunde ock sådan minskning lättare ske än i fråga om statsutskottet, blott man ej hölle på en formel, utan på en reel indelning af lagstiftningsfrågorna. Först och främst kunde då från lagutskottet skiljas alla frågor, som anginge kommunal- och kyrkolag, hvilka ärenden borde bilda hufvudstommen för det nya utskott, som motionären förslagsvis kallat kommunalutskottet. Lagutskottets uppgift skulle alltså begränsas till frågor angående civil- och kriminallag. Men äfven härvidlag skulle en och annan inskränkning göras. Så skulle till bevillningsutskottet hänvisas frågor angående brännvins- samt maldryckslagstiftningen, till bankoutskottet frågor angående banklagstiftningen och till ett socialpolitiskt utskott frågor, som rörde lagstiftningen angående de kroppsarbetande klassernas sociala ställning, försäkringsväsendet, bolags- och föreningsväsendet, yrkes- och skyddslagstiftningen samt dermed sammanhängande lagstiftningsärenden. Äfven om man på detta sätt så mycket som möjligt begränsade lagutskottets uppgift till de rena lagfrågorna, skulle det få mer än tillräckligt att göra. *Kommunalutskottet* skulle behandla alla lagstiftningsfrågor om kommunal- och kyrkolag äfvensom ärenden angående skolväsendet, som hittills handlagts dels af lagutskottet, dels af Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 1. Dit skulle alltså utom kyrkolagen höra landstingsförordningen, kyrkostämmoförordningen, kommunalstämmoförordningen, folkskolestadgan, läroverksstadgan, döfstumundervisningslagen, blindundervisningslagen o. s. v., eller sålunda alla ärenden, som gälde vare sig den andliga eller världsliga, vare sig den större eller mindre kommunen. Om så ansåges lämpligt, kunde äfven frågor angående fattigvården flyttas från lagutskottet till kommunalutskottet.

Med den utveckling, industrien vore på god väg att taga i vårt land, måste statsmagterna helt naturligt egna allt större uppmärksamhet åt den så kallade sociala frågan. Detta hade föranledt motionären att föreslå, att hos oss, liksom fallet vore i de flesta andra lands representationsförsamlingar, tillsattes ett riksdagsutskott särskildt för dessa frågor. Förslagsvis hade motionären kallat detta utskott det *socialpolitiska utskottet*, och dess uppgift skulle vara att meddela utlåtande i vissa, uti ofvanberörda hemställan närmare angifna frågor, som hittills behandlats dels af lagutskottet, dels af Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 3 och dels af särskilda utskott. Trots att på detta sätt en stor del af de ärenden, som hittills handlagts af tillfälliga utskott, blifvit inordnade under ofvan nämnda utskott, återstode naturligtvis alltid åtskilliga frågor, hvilka borde

komma under förberedande handläggning af utskott. Dessa frågor vore dock icke flera, än att de lämpligen kunde hänskjutas till *ett* utskott. I brist på annat namn hade motionären kallat detta utskott *ekonomiutskottet*, emedan detsamma i regel icke skulle hafva att behandla andra ärenden än sådana, som låge inom området för Konungens ekonomiska lagstiftning. De nuvarande bestämmelserna om *särskildt utskott* borde, enligt motionärens åsigt, kvarstå, enär äfven efter den nya ordningen behof af dylikt utskott någon gång kunde visa sig.

Slutligen har motionären ifrågasatt, att, då alla föreskrifter om tillfälliga utskott skulle bortfalla, såsom en ersättning härför skulle i kamrarnes arbetsordningar intagas bestämmelser om *enskildt utskott* för handläggning af frågor, som rörde kammaren enskildt, t. ex. om ändring af arbetsordningen.

Sedan motionären härefter meddelat åtskilliga i tabellform uppställda beräkningar i syfte att visa, huru den af honom uppgjorda utskottsgrupperingen skulle i verkligheten gestalta sig i jämförelse med den nuvarande fördelningen af ärendena, anför han vidare följande. Af beräkningarna framginge, att år 1899 statsutskottet enligt den föreslagna nya anordningen skulle hafva haft ett tiotal ärenden mindre att behandla, men dessa ärenden vore af stor räckvidd, och flera af dem hade kräft ett drygt arbete. Lagutskottet skulle hafva fått en minskning från 65 till 45 betänkanden. Ville man från lagutskottet flytta äfven fattigvårdslagstiftningen, minskades siffran med ytterligare 2. Ekonomiutskottet skulle visserligen år 1899 hafva fått icke mindre än 27 motioner att behandla, men af dem hade 10 rört ett och samma ämne, nemligen frakttaxor. Det kunde måhända anmärkas, att antalet ärenden, som kommit på socialpolitiska utskottets lott — fem — vore för litet för att motivera tillkomsten af ett sådant utskott. Men dels kunde man med stor säkerhet förutse, att dessa frågor skulle till allt större antal komma upp på dagordningen, dels vore dessa ärenden af en synnerligen svårlöst och grannlaga natur, hvadan de kräfd e jämförelsevis längre tid vid utredningen. Om ett sådant utskott funnits innevarande år, skulle till detsamma hafva remitterats den kongl. propositionen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, hvarigenom ett särskildt utskott blifvit obehöfligt. Äfven vid fyra föregående riksdagar hade tillsatts särskilda utskott för frågor inom detta område. Vidare komme måhända den anmärkningen att framställas, att äfven efter den föreslagna nya anordningen utskotten skulle hafva att afgifva väsentligt olika antal betänkanden. Fullständig likformighet härvidlag kunde emellertid aldrig tänkas, då

ärendena vid de olika riksdagarne till innehållet vexlade högst väsentligt. Ena året kunde t. ex. uppstå tullmotioner i mängd, andra året ett ovanligt stort antal motioner angående rusdryckslagstiftningen o. s. v. En opartisk granskning af de i motionen meddelade tabellerna måste emellertid gifva till resultat, att arbetsbördan skulle enligt den nya ordningen blifva väsentligt jemnare fördelad, än hvad nu vore fallet.

I fråga om bestämmandet af *antalet ledamöter i utskotten* påpekar motionären, under erinran, att i Norge hvarje stortingsman måste sitta i ett utskott, hurusom hos oss en svårighet härvid bereddes genom den omständigheten, att kamrarne hafva olika antal medlemmar. Men genom att från Andra Kammaren taga ett väsentligt större antal suppleanter än från Första Kammaren kunde en utjemning någorlunda ega rum, så att proportionsvis lika stort antal ledamöter från hvardera kammaren åtminstone hade tillfälle att åhöra diskussionerna i utskotten och dermed beredas möjlighet att sätta sig in i ärendena.

I sådant syfte kunde t. ex. Andra Kammaren välja 12 suppleanter i konstitutionsutskottet, 14 i statsutskottet samt 10 i hvart och ett af de öfriga utskotten, medan Första Kammaren skulle välja suppleanter allenast till halfva antalet mot de ordinarie ledamöterna. Följande antal ledamöter i de olika kamrarne skulle under denna förutsättning blifva upptagna af utskottsarbete:

	Första Kammaren.	Andra Kammaren.	Summa
Ordinarie ledamöter i de tio utskotten	86	86	172
Suppleanter i d:o	43	106	149
	Summa 129	192	321

Härmed borde jämföras förhållandena, sådana de nu i regel gestaltade sig. Under innevarande riksdag vore af arbete i de ständiga och tillfälliga utskotten, d. v. s. de utskott, som motsvarade de ifrågasatta nya ständiga utskotten, upptagna följande antal ledamöter:

	Första Kammaren.	Andra Kammaren.	Summa
Ordinarie ledamöter i de ständiga utskotten	48	48	96
Suppleanter i d:o	39	48	87
Ordinarie ledamöter i de tillfälliga utskotten	10	36	46
Suppleanter i d:o	6	20	26
	Summa 103	152	255

Som man häraf funne, skulle enligt den af motionären ifrågasatta anordningen ytterligare 66 riksdagsledamöter indragas i utskottsarbetet. Af ökningen komme 26 på Första och 40 på Andra Kammaren. Skulle denna ökning anses för stor i fråga om Första Kammaren, kunde ju en minskning af antalet suppleanter derifrån ega rum i vissa utskott eller ock samma medlem väljas till ledamot i ett utskott och till suppleant i ett annat. Då till ofvanstående antal ledamöter, som skulle blifva sysselsatta af utskottsarbete — 129 i Första och 192 i Andra Kammaren — lades talmännen, funne man, att högst 20 ledamöter i Första och 37 i Andra Kammaren skulle behöfva stå utanför utskottsarbetet. Några af dessa innehade emellertid annat fortgående uppdrag inom Riksdagen, t. ex. såsom kanslideputerade, och några vore icke valbara till utskottsledamöter. Högre siffra än den, till hvilken motionären kommit, torde därför näppeligen kunna sättas i fråga, derest man icke skulle vilja införa en bestämmelse i den rigtningen, att hvardera kammaren skulle vara *skyldig* att tillsätta så många suppleanter i utskotten, att samtliga ledamöter blefve upptagna, med undantag af dem, som icke vore valbara till utskott, och dem, som på grund af annat Riksdagens fortvarande uppdrag anhölle om befrielse från utskottsuppdrag. Skäl funnes onekligen för en sådan anordning, hvarigenom *samtliga* riksdagsledamöter sattes i tillfälle att bättre än hittills komma in i ärendena.

Slutligen har motionären, beträffande det af honom framställda förslaget om ändring af § 55 riksdagsordningen i fråga om *tiden för motions väckande*, anfört följande. Man kunde härvid tänka sig en ändring på två sätt. Dels kunde man fastställa samma grundsats, som nu vore gällande, d. v. s. att grundlagsförslag samt förslag angående frågor, som ligga inom området för Konungens ekonomiska lagstiftning, skulle kunna väckas när som helst under riksdagen. Dels kunde man stadga, att endast grundlagsförslag samt ärenden, hörande under ekonomiutskottets handläggning, skulle kunna framställas under hela riksdagen. Det senare syntes motionären fullt tillräckligt — alltid naturligtvis med bibehållande af nuvarande bestämmelsen om rätt att motionera med anledning af »under riksdagen inträffad händelse». Den nuvarande rätten att i alla frågor, som låge inom området för Konungens ekonomiska lagstiftning, få motionera när som helst, missbrukades ej sällan, hvadan här vid lag en inskränkning nog kunde vara välbetänkt ur synpunkten att med större fart kunna bedriva riksdagsarbetet. I regel torde ej möta svårighet att äfven i dylika frågor afgifva motion inom den ordinarie motionstiden. Motionären hade

emellertid tänkt sig den nuvarande rätten bibehållen i hvad anginge motioner till ekonomiutskottet. För motioner, som hittills remitterats till tillfälligt utskott, men enligt den nya ordningen skulle gå till bevillningsutskottet, nemligen vin- och maltdryckslagstiftningen, eller till kommunalutskottet, nemligen skolfrågor, eller till socialpolitiska utskottet, nemligen frågor angående de kroppsarbetande klassernas sociala ställning m. m., skulle deremot intet sådant undantag göras. Redan vid riksdagens början skulle alltså åtta af utskotten kunna helt ordna sina arbeten, allt dock liksom nu med undantag för kongl. propositioner och deraf föranledda motioner.

*Herr greve
Hamiltons
motion.*

Enligt nu gällande lydelse af § 44 riksdagsordningen ega blott de ständiga utskotten att utse sekreterare och den öfriga betjening, som nödig finnes. I de tillfälliga utskotten åter skola ledamöterna välja, inom sig, för hvarje särskildt mål en föredragande, hvilken det derjemte åligger att uppsätta utskottets yttrande i ämnet. Den af herr greve *Hamilton* väckta motionen afser att uti ifrågavarande hänseende likställa de tillfälliga utskotten med de ständiga, och har motionären till stöd för detta sitt förslag anført hufvudsakligen följande:

Den olika ställning, i hvilken ledamöterna i de ständiga och i de tillfälliga utskotten försatts, hade utan tvifvel sitt ursprung deri, att med de tillfälliga utskotten från början afsetts något helt annat än det, hvar till dessa utskott så småningom utvecklats sig. Man torde nemligen hafva afsett, att dessa utskott, såsom deras benämning angåfve, endast skulle förekomma tillfälligtvis och för behandling af enstaka mål. Att dessa mål ej skulle blifva synnerligen talrika, torde man äfven hafva förväntat med anledning deraf, att dithörande motioner kunde af kamrarne förkastas utan remiss till utskott.

Som bekant, hade emellertid förhållandena utvecklats sig helt annorlunda. De tillfälliga utskotten vore numera ingalunda »tillfälliga». De förekomme riksdag efter riksdag till samma antal, och till hvart och ett af dem hänvisades hvarje gång samma art af ärenden. Deras uppgift hade genom praxis blifvit fullt ut lika bestämd som de ständiga utskottens. Icke heller kunde man med fog påstå, att till dessa utskott hänvisades endast mindre omfattande eller mindre magtpåliggande ärenden. De hade tvärtom ofta handlägga ärenden, som påkallade vidlyftiga och ytterst besvärliga utredningar, och hvilka derjemte ofta rörde sig ej blott på

vidt skilda, utan ock på dittills icke bearbetade områden. En blick på de ärenden, som vid innevarande riksdag hänvisats till de tillfälliga utskotten, torde lätt öfvertyga en hvar, att dessa utskott numera med hänsyn till arbetsördans omfattning och vigt fullt kunde jemställas med de ständiga utskotten.

Enligt motionärens förmenande vore de tillfälliga utskotten därför också fullt ut lika mycket i behof af kanslibetjening som de ständiga utskotten. Visserligen hade man någon gång försvarat den nuvarande anordningen dermed, att derigenom de yngre riksdagsmännen på ett förträffligt sätt tvingades att sätta sig in i förekommande ärenden och deras handläggning. Men ville man anse de tillfälliga utskotten såsom ett slags förskola för riksdagsarbetet, då borde väl denna tvångskurs komma alla till del och icke såsom nu endast de mera erfarne och skrifkunnige, hvilka utan tvifvel minst deraf vore i behof. Man hade äfven hänvisat dertill, att något förslag om ändring af nu gällande bestämmelser icke framkommit från dem, som närmast berörts af den nuvarande anordningen, eller de tillfälliga utskottens referenter. Men detta vore lätt förklarligt; det hade utan tvifvel uteslutande berott derpå, att desse män icke velat anses sämre än sina föregångare.

Herr *von Strokirchs* motion berör likaledes endast de tillfälliga utskotten och afser utbytande af dessa tillfälliga utskott, hvilka för närvarande hvardera kammaren eger att inom sig tillsätta till det antal, kammaren finner nödigt, mot ett för båda kamrarne gemensamt utskott, bestående af trettiosex ledamöter, hvaraf halfva antalet från hvardera kammaren. Detta nya utskott skulle emellertid, likasom de nuvarande, icke tillsättas ovilkorligen vid början af hvarje riksdag, utan endast för den händelse i någondera kammaren frågor väcktes, som icke tillhörde de ständiga utskottens behandling, men vore af beskaffenhet, att utskotts yttrande deröfver erfordrades, och namnet »tillfälligt utskott» skulle för detsamma bibehållas. Till stöd för motionen har motionären hänvisat dels till de af herr grefve Hamilton i hans nyssberörda motion anförda skäl för åstadkommande af likställighet mellan Riksdagens samtliga utskott, dels till hvad i sådant syfte tillförene blifvit inom Riksdagen föreslaget och afhandladt.

*Herr von
Strokirchs
motion.*

*Utskottets
yttrande.*

Från utskottsväsendet i flertalet främmande länder skiljer sig det svenska i mer än ett afseende. Den viktigaste skiljaktigheten ligger deri, att i utländska representantförsamlingar med tvåkammarsystem, uti hvilka ärendena vanligen icke behandlas samtidigt inom båda kamrarna, utan först af den ena och sedan af den andra, i följd häraf ärendenas beredning icke, såsom hos oss, i regel verkställas af gemensamma utskott, bestående af ledamöter från båda kamrarna, utan vanligen försiggår särskildt inom hvardera kammaren för sig. I viss mån sammanhänger härmed en annan olikhet mellan det svenska utskottsväsendet och det i åtskilliga främmande länder brukliga, den nemligen, att de svenska utskotten både bildas efter och arbeta under långt fastare former, än hvad flerstädes i utlandet är fallet.

Denna det svenska utskottsväsendets säregna karakter har djupa historiska rötter. Den anordning af detsamma, enligt hvilken viktigare riksdagsärenden beredas af delegationer, sammansatta af representantförsamlingens olika afdelningar, eger sålunda sitt upphof från 1600-talet. Hvad åter de ständiga utskottens antal och sammansättning beträffar, så voro af de sex ständiga utskott, hvilka föreskrefvos i 1810 års riksdagsordning, fyra, nemligen statsutskottet, bevillningsutskottet, lagutskottet och bankoutskottet, ett arf från föregående århundrade, och äfven ett femte, ekonomiutskottet, hade vid 1800 års riksdag förekommit.

I afseende å Riksdagens verksamhet och sättet för ärendenas beredning blef derefter, vid uppgörande af 1866 års riksdagsordning, den dittillsvarande i de flesta delar följd, utan andra ändringar än de, som påkallades af representationens fördelning i två kamrar i stället för fyra stånd, enär, såsom det framhölls i motiven till 1866 års riksdagsordning, detta arbetssätt, ehvad än kunde vara att mot detsamma anmärka, dock egde »förtjensten att redan vara pröfvadt och med ledning af en lång erfarenhet utbildadt och förbättradt». Från 1810 års riksdagsordning behöllos sålunda, såsom ständiga utskott, konstitutionsutskottet, statsutskottet, bevillningsutskottet, bankoutskottet och lagutskottet. Deremot bibehölls icke det förutvarande allmänna besvärs- och ekonomiutskottet, i anseende till olämpligheten af ett ovilkorligt stadgande om uppdrag åt samma personer att utreda alla de olikartade frågor, som dittills tillhört dess handläggning, utan öfverlemnades det åt kamrarna att för utredningen af dylika frågor tillsätta tillfälliga utskott till det antal, som funnes vara af nöden.

De skäl, som föranledde, att man, vid öfvergången från 1810 års

riksdagsordning till vår nu gällande, i hufvudsak bibehöll dittills pröfvade former för riksdagsärendenas förberedande behandling, ega, enligt utskottets åsigt, sådan betydelse, att man icke utan starka grunder bör i detta hänseende företaga någon väsentligare omdaning. Med användningen af redan bepröfvade former, hvilka, efter att ursprungligen hafva vuxit fram ur riksdagsärendenas egen beskaffenhet, sedermera under en lång praxis erhållit närmare stadga och utbildning, och vid hvilkas begagnande Riksdagens medlemmar alltså vunnit allt mera vana och erfarenhet, äro obestridligen beaktansvärda fördelar förenade, och klok varsamhet lärer sålunda bjuda, att man förblifver vid det gamla, för så vidt icke med säkerhet kan påvisas, att en ombildning skulle medföra väsentliga fördelar.

I herrar Hammarlunds och Byströms motioner hafva för en ombildning af vårt nuvarande utskottsväsen i dess helhet eller åtminstone af flertalet ständiga utskott deri åberopats hufvudsakligen tvenne skäl. Dels har anförts, att endast ett mindretal af Riksdagens medlemmar vore ordinarie ledamöter i de ständiga utskotten, hvaremot ett ganska stort antal kammarledamöter utestängdes från att något vidare uträtta i riksdagsarbetet, och det har ur denna synpunkt ansetts önskligt, att så många af Riksdagens ledamöter som möjligt kunde komma i tillfälle att deltaga i utskottsarbetet och derigenom beredas möjlighet att i högre grad sätta sig in i riksdagsfrågorna. Dels har ock påpekats, att, om än vissa utskott hade jämförelsevis lindrigt arbete, dock andra öfver höfvan betungades med ärenden, hvilket åter föranledde, att mot riksdagens slut ärendena både i utskott och kamrar hopades på ett sätt, som vore menligt för deras omsorgsfulla behandling.

Det förstnämnda af dessa skäl har utskottet icke kunnat tillmäta någon afgörande betydelse i denna fråga. Utskottsinrättningen har till ändamål, att riksdagsärendena må erhålla en så god utredning som möjligt. Dertill hörer å ena sidan, att ärenden af samma natur böra erhålla en, så vidt möjligt, likformig utredning, och att således utskottens antal och karakter böra bestämmas med hänsyn till de hufvudgrupper, under hvilka de olika riksdagsärendena efter sin beskaffenhet naturligen höra samman. Hvad åter utskottens sammansättning beträffar, så ligger vigten icke deruppå, att i utskotten insättas så många af kamrarnes ledamöter som möjligt, eller på att antalet medlemmar i ett utskott blifver så stort som möjligt, utan på att i hvarje utskott inväljas sådana personer, genom

hvilkas sakkunskap och erfarenhet en god utredning af de till utskottet hörande ärenden är att förvänta.

Om än utskottet sålunda anser, att formerna för riksdagsärendenas beredning och i följd deraf äfven de olika utskottens antal och sammansättning i främsta rummet böra bestämmas med hänsyn till de olika riksdagsärendenas beskaffenhet och icke efter antalet ledamöter i de båda kamrarne, så har utskottet dock icke velat förneka, att äfven sistnämnda förhållande dervid måste utöfva en viss betydelse. Att åt proportionsvis lika många medlemmar från hvardera kammaren bereda platser såsom ordinarie ledamöter i de gemensamma utskotten är emellertid icke möjligt, då å ena sidan af principen om kamrarnes likställighet är en nödvändig följd, att för båda kamrarne gemensamma utskott böra vara sammansatta af lika många ledamöter från hvardera kammaren, men å andra sidan Första Kammaren blott består af 150 ledamöter, under det att deremot Andra Kammaren består af 230. Tager man derjemte i betraktande, att icke alla medlemmar af kamrarne äro valbara till utskottsledamöter, samt att det finnes andra, hvilkas i olika värf mognade erfarenhet och långvariga riksdagsmannaverksamhet göra dem till högt uppburna medlemmar i deras kammare, ehuru deras ålder och ett mångårigt och förtjenstfullt arbete i Riksdagen synas berättiga dem att, åtminstone i vanliga fall, icke betungas med alltför strängt utskottsarbete, torde deraf framgå, att man vid beräkningen af det antal utskottsplatser, som hvardera kammaren har att fylla, icke får sträcka sig alltför nära hela antalet medlemmar i kammaren. Utom till medlems- och suppleantplatserna i de ordinarie och tillfälliga utskotten bör härvid hänsyn äfven tagas dertill, att tillsättande af särskilda utskott ofta kan finnas önskligt.

Att ordinarie medlemskap i de gemensamma utskotten icke kan beredas åt ett afsevärdt antal medlemmar af Andra Kammaren, är sålunda en nödvändig följd af vårt nuvarande riksdagsskick. Skulle kammaren önska, att ett större antal af dess ledamöter finge tillfälle att taga del af ärendenas förberedande behandling i utskotten, än för närvarande sker, lärer emellertid detta äfven utan någon grundlagsändring kunna vinnas genom att, såsom i herr Hammarlunds motion föreslås, kammaren med begagnande af den rätt, som enligt riksdagsordningen § 37 mom. 2 tillkommer densamma, i hvarje utskott insätter så stort antal suppleanter, den kan finna lämpligt.

I detta sammanhang vill utskottet emellertid ock framhålla, att utskottet för sin del icke kan godkänna, hvad af motionärerna yttrats derom, att de kammarledamöter, som icke deltaga i utskottsarbetet, skulle hafva litet

eller intet att göra och till väsentlig del vara utestängda från att något vidare utträtta i riksdagsarbetet. Enligt utskottets åsigt hafva äfven desse representanter en långt ifrån betydelselös uppgift i riksdagsarbetet, i det att de, just på grund af sin frihet från utskottstjenstgöring, blifva satta i tillfälle att mera allsidigt följa Riksdagens verksamhet i dess helhet, äfvensom att vid behof efter eget val göra viktigare specialfrågor till föremål för närmare undersökningar, vid hvilka så väl riksdagstrycket som annat tillgängligt material kan lemna vägledning. För de i ett utskotts arbete deltagande blir deremot mindre tid öfrig för studiet af de frågor, hvilka falla utom området för det ifrågavarande utskottets verksamhet.

Då utskottet behandlat de förevarande frågorna, har utskottet sålunda ansett sig böra i främsta rummet taga hänsyn dertill, huruvida med afseende på *ärendenas beredning* någon säker vinst vore att påräkna, derest de af motionärerna föreslagna ändringar blefve genomförda.

Hvad först *de ständiga utskotten* beträffar, så ligger, såsom ofvan antyds, till grund för deras organisation den princip, att vissa närbeslägtade ärenden, efter en fördelning som är i grundlagen gifven, hänvisas till vissa, på förhand bestämda utskott, hvilka hafva att behandla just sådana ärenden, inga andra. Derigenom vinnes, att likartade ärenden erhålla en likformig behandling, och det blir jemväl möjligt för kammarne att vid de omedelbart efter riksdagens början skeende utskottsvalen i hvarje utskott insätta sådana krafter, som bäst kunna främja handläggningen af de ärenden, hvilka falla under detta utskotts beredning. Denna för vårt representationsskick karakteristiska princip har, enligt utskottets åsigt, verkat tillfredsställande och bör således icke rubbas, äfven om i öfrigt någon ändring i afseende på de ständiga utskotten funnes böra vidtagas.

*De ständiga
utskotten.*

Beträffande dessa ständiga utskott hafva, såsom ofvan erinrats, herrar Byström och Hammarlund föreslagit den ändring, att de nuvarande stats-, bevillnings- och lagutskotten skulle delas i hvartera två utskott. Förutom ofvan anförda motiv angående önskvärdheten af att platser i de ordinarie utskotten bereddades åt ett ökad antal kammarledamöter, hvilket motiv utskottet redan pröfvat och besvarat, har till stöd för en sådan fördelning hufvudsakligen anförts, att de tre nämnda utskotten vore de af arbete mest

betungade. Såsom bevis härför har herr Byström äfven detta år upprepat sin förliedet år meddelade redogörelse öfver antalet utskottsbetänkanden och sidor i desamma under ett visst år, 1898, en beräkning, som utskottet äfven nu måste beteckna såsom vilseledande, då uppenbarligen det i främsta rummet är ärendenas beskaffenhet, icke blott betänkandenas antal och än mindre deras omfång, som måste vara måttstocken vid bedömande af det hvarje utskott tillhörande arbete. Hvad särskildt konstitutionsutskottet angår, så faller, som bekant, en högst väsentlig, tidsödande och dryg del af dess verksamhet inom ett område — statsrådsprotokollens granskning — om hvars omfattning det slutliga betänkandet icke gifver någon föreställning.

Om än utskottet sålunda icke kan godkänna nyssnämnde motionärs jämförelser i fråga om olika utskotts arbetsbörd, är utskottet deremot villigt att erkänna, att denna börda för vissa ständiga utskott ofta är dryg nog. Utskottet vill emellertid erinra, att till lättande af denna börda äfven andra medel förefinnas än en delning af utskotten, och vill, såsom förliedet år, i afseende härför särskildt framhålla den i § 37 riksdagsordningen redan anvisade utväg för kamrarna att, »när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt utskott för upptagande af fråga, som tillhör ständigt utskotts behandling». Denna utväg att tillsätta särskilda utskott för handläggning af ärenden, hvilkas beredande fordrar särskild sakkunskap eller till följd af sin vidlyftighet skulle allt för mycket betunga det eller de ständiga utskott, som det eljest ålåge att dermed taga befattning, har Riksdagen redan med fördel anlitat vid flertalet riksmöten efter 1866 års representationsförändring. Sålunda hafva särskilda utskott varit tillsatta för frågor angående försvarets ordnande m. m. vid lagtima riksdagarne åren 1867, 1869, 1870, 1871, 1875, 1877, 1878 och 1883 samt urtima riksdagarne åren 1871 och 1892, för skolfrågor vid riksdagarne åren 1867, 1873 och 1890, för frågor angående afhjelpande af jordbrukets finansiella betryck år 1867, angående förenkling af den civila administrationen och besparingar deri år 1868, angående skogsväsendets och skogslagstiftningens ordnande år 1874, för vissa omfattande lagfrågor, såsom förslag om ny utsökningslag år 1877, lagstiftning rörande lapparne åren 1882 och 1886, ny väglag år 1889, ny sjölag år 1891, nya lagar om bolag och föreningar år 1895, lagstiftning rörande äkta makars egendomsförhållanden år 1898 samt ny pensionslag år 1899, för bankfrågan vid 1897 års riksdag samt för frågor angående arbetareförsäkring och likartade spörsmål vid riksdagarne åren 1890, 1891, 1895, 1898 äfvensom vid innevarande riks-

dag. Enligt utskottets åsigt kunde denna utväg med fördel anlitas i större utsträckning än hittills.

Hvad åter angår en delning af utskotten, så måste konstitutionsutskottet, såsom redan ofvan antydts, hålla före, att ett sådant försök icke bör företagas, derest icke mycket starka skäl föreligga, äfvensom att det i alla händelser icke torde vara rådligt att företaga det i sådan omfattning, som nu förordats, då man föreslagit, att på en gång tre ständiga utskott skulle delas.

Till stöd för den ifrågasatta delningen af *bevillningsutskottet* har utskottet emellertid icke kunnat finna några vägande skäl anförda. *Bevillningsutskottet.* Bevillningsutskottets arbetsbörd torde i vanliga fall icke vara sådan, att den påkallar en dylik delning. Om åter vid enstaka tillfällen några större förändringar i afseende på bevillningarna ifrågasättas, torde för dylika undantagsfall nödig lindring kunna vinnas genom tillsättande af ett särskildt utskott.

För en delning af *statsutskottet* har utskottet icke heller kunnat *Statsutskottet.* finna tillräckliga skäl anförda. Granskar man närmare detta utskotts verksamhetsområde, framgår, att af dithörande frågor åtminstone de viktigare i de flesta fall med hvarandra ega ett så nära samband, att en fördelning af deras handläggning på två skilda utskott alldeles icke skulle vara önskelig. Om nödig enhet i statsregleringen skall kunna vinnas, måste uppenbarligen — såsom ock herr Hammarlund i sin motion framhållit — alla statsregleringsfrågor erhålla sin beredning inom samma utskott.

Hvad åter angår öfriga åligganden, som för närvarande tillkomma statsutskottet, så vill utskottet erinra derom, att vid 1895 års riksdag till konstitutionsutskottets handläggning förelåg en motion, som åsyftade, att till behandling af ett nytt utskott, granskningsutskottet, skulle öfverflyttas, bland annat, statsutskottets befattning med riksgäldsverket, revisionen, statsverkets ordinarie inkomster och domänerna. Denna motion blef af nämnda års konstitutionsutskott afstyrkt (utl. n:o 18), och yttrade utskottet till stöd för sin hemställan härom, hvilken blef af båda kamrarne bifallen, bland annat följande:

»Visserligen är det möjligt, att någon tidsbesparing skulle vinnas, derest statsutskottet kunde befrias från en del af dess mångfaldiga och magtpåliggande göromål, men å andra sidan har erfarenheten hittills icke ådagalagt något behof af en förändrad anordning i afseende å de ålig-

gänden, som för närvarande tillkomma statsutskottet. Detta har med sin nuvarande fördelning på fyra afdelningar, hvilka med hänsigt till ärendenas beredning äro hvar för sig i det närmaste jemförliga med fullständiga utskott, alltid medhunnit att på ett tillfredsställande sätt lösa alla sina uppgifter; och någon önskan om en dylik förändrad arbetsfördelning har från detta utskott icke heller försports. Ett sådant afskiljande af ärenden från statsutskottet, som här ofvan omförmälts, torde för öfrigt ingalunda vara lämpligt. Befattningen med riksgäldsverket och äfven statsutskottets öfriga nu ifrågakomna göromål stå i ett så nära samband med statsregleringens uppgörande, att de icke utan stora praktiska olägenheter kunna handhafvas af annat utskott än det, som har sistnämnda åliggande sig anförtrodt. Sålunda lärer exempelvis riksgäldskontorets behof först vid statsregleringens uppgörande med full klarhet framträda, och granskningen af revisorernas berättelser öfver stats- och riksgäldsverken torde helt visst ofta kunna tjena till god ledning och äfven utöfva ett icke ovigtigt inflytande vid anslagsfrågors bedömande, särskildt då det gäller att iakttaga nödiga indragningar och besparingar eller att bestämma de vilkor, under hvilka anslagen böra utanordnas. Om icke alla dessa ärenden behandlas af ett och samma utskott, nödvändiggöres en betydligt utsträckt användning af sammansatta utskott, hvilket icke torde bidra till riksdagsarbetets förenklande.»

Dessa skäl anser utskottet i hufvudsak fortfarande ega giltighet, och vill derjemte framhålla, dels att, om statsutskottet än har en mängd ärenden att behandla, dock åtskilliga af dessa — t. ex. frågor om försäljning af kronans domäner och dylikt — vanligen äro jemförelsevis lätt behandlade, dels ock att de ärenden, som enligt de föreliggande motionerna skulle flyttas från det nuvarande statsutskottet — efter herr Byströms motion ärenden rörande samfärdseln samt revisionen, efter herr Hammarlunds motion frågor rörande riksgäldsverket samt ärenden angående anläggning och förvärfvande af jernvägar och kanaler — enligt utskottets mening icke äro af den omfattning, att de kunna utgöra tillräckligt arbetsmaterial för ett nytt ständigt utskott. Utskottet har sålunda icke kunnat tillstyrka bifall till något förslag om statsutskottets delning, men vill å andra sidan redan här framhålla, att enligt det förslag, som utskottet nu går att framlägga i fråga om en delning af lagutskottet, någon lättnad skulle komma att beredas äfven statsutskottet.

antalet af de ärenden, hvilka höra under dess handläggning, ofta är ganska tung, lär icke kunna bestridas. I fråga om ärendenas beskaffenhet torde utskottet blott behöfva erinra om den alldeles säregna omsigt och noggrannhet, med hvilken allt lagstiftningsarbete bör bedrivas; undersöker man åter, huru många betänkanden lagutskottet haft att afgifva under hvar och en af de fem senaste riksdagarne, så finner man, att antalet år 1895 utgjorde 45, 1896 81, 1897 60, 1898 87 och 1899 65. Det torde icke heller vara något tvifvel, att denna arbetsbörda kommer att växa med åren: å ena sidan är det ju ett bekant förhållande, att ärenden, som förut ansetts höra under Konungens administrativa lagstiftning, alltmer dragas under Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftning; å andra sidan framträda med en stigande samhällsutveckling alltjemt spörsmål, som påkalla nya lagar eller omarbetning af gamla.

Vid sådant förhållande har utskottet, under förutsättning, att en lämplig fördelningsgrund stode att erhålla, ansett sig böra, i enlighet med hvad af herrar Byström och Hammarlund yrkats, föreslå en fördelning af det nuvarande lagutskottet i två, för hvilka utskottet föreslår namnen »Första lagutskottet» och »Andra lagutskottet», och hvilka enligt utskottets förslag skulle bestå hvartdera af 16 ledamöter. Hvad ärendenas fördelning mellan dessa angår, har utskottet ansett den lämpligaste fördelningsgrunden vara att vinna, om till det Första lagutskottet hänvisades frågor rörande civil-, kriminal- och kyrkolag, hvaremot det Andra lagutskottets handläggning skulle komma att omfatta öfriga lagar, i stort sedt lagar och författningar af hufvudsakligen ekonomiskt och administrativt innehåll. Till det senare skulle sålunda komma att hänföras lagar och författningar angående skatter, som ej äro bevillningar, angående allmänna besvär — såsom t. ex. väghållningsbesväret, skjutsbesväret, vissa kommunala besvär m. m. — de i § 77 regeringsformen omförmälda bestämmelserna om grunderna för förvaltningen af kronans domäner, de i § 74 regeringsformen berörda lagar angående utfordrande af förnödenheter och tjänstbarheter för fyllande af krigsmagets behof, vidare värnpliktslagar jemte krigslagar och författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare utom krigsstaten, kommunallagar samt slutligen öfriga lagar och författningar, som stiftas af Konungen och Riksdagen samfäldt, och som icke tillhöra annat utskotts handläggning. De nuvarande bestämmelserna i § 42 riksdagsordningen skulle i följd häraf förändras så, att i paragrafens första moment, som borde innehålla bestämmelserna om det Första lagutskottets verksamhetsområde, kvarstode hvad der för närvarande är stadgadt beträffande civil-, kriminal- och

kyrkolag, hvaremot bestämmelserna angående kommunallagstiftningen och angående krigslagar och författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare utom krigsstaten, skulle utgå för att i stället hänföras till ett nytt moment, genom hvilket det Andra lagutskottets verksamhetsområde skulle bestämmas. Då till det Första lagutskottets handläggning äfven borde höra granskningen af justitieombudsmannens afgifna redogörelse, diariier och registratur, skulle bestämmelserna härom, hvilka för närvarande utgöra det andra momentet af § 42, nu fogas till det första. I paragrafens nya, andra moment borde derefter angifvas de viktigare hufvudgrupperna af de lagar och författningar, som skulle tillhöra det Andra lagutskottet, hvarjemte till detsamma äfven borde fogas en generel bestämmelse om, att till detta utskotts handläggning skulle höra öfriga lagar och författningar, som icke tillhöra annat utskotts behandling.

Genom en sådan fördelning som den antydda vunne man, enligt utskottets åsigt, i öfverensstämmelse med de för vårt utskottsväsen gällande principerna, en verklig karaktersskilnad mellan de båda lagutskotten, i det att under det Första lagutskottets beredning fölle lagar och författningar, som tillhöra den allmänna civil- och kriminalrätten äfvensom kyrkorätten, under det Andra lagutskottets åter sådana lagar, som beröra skatteväsen och ekonomiska förhållanden, medborgares personliga förpligtelser gent emot stat och kommun äfvensom speciallagstiftning i öfrigt.

Då till detta senare utskotts handläggning skulle föras frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar angående skatter, som ej äro bevillningar, och om grunderna för förvaltningen af kronans domäner, så skulle äfven statsutskottets arbetsområde något minskas, och derjemte skulle detta utskott befrias från sysslandet med sådana för dess egentliga uppgift främmande ärenden som lagstiftningsfrågor.

Beträffande ärendenas fördelning mellan de båda lagutskotten vill utskottet för öfrigt erinra derom, att den i § 47 riksdagsordningen gifna bestämmelsen om sammansatt utskott naturligtvis kunde komma att, der så nödigt funnes, tillämpas äfven på dessa utskott.

Införandet af tvenne lagutskott nödvändiggör, förutom den förändrade lydelse af § 42 riksdagsordningen, för hvilken utskottet ofvan redogjort, äfven smärre ändringar uti bestämmelserna i §§ 53 och 87 regeringsformen samt § 37 mom. 1 riksdagsordningen. Dessa ändringar, till hvilka utskottet jemväl framlägger förslag, torde icke erfordra någon särskild motivering.

Hvad de *tillfälliga utskotten* beträffar, har, såsom ofvan nämnts, herr von Strokirch yrkat utbytande af nuvarande tillfälliga utskott mot ett för båda kamrarne gemensamt, hvilket dock endast skulle tillsättas, derest i någondera kammaren frågor väcktes, som icke tillhörde de ständiga utskottens behandling, hvaremot herr Hammarlund föreslagit, att alla bestämmelser om tillfälliga utskott skulle borttagas ur riksdagsordningen, och att de ärenden, som förut behandlats af sådana, skulle, på sätt i motionen närmare angifves, fördelas på åtskilliga af de utaf motionären föreslagna tio ständiga utskotten. Herr grefve Hamilton åter har inskränkt sig att föreslå, att de tillfälliga utskotten likasom de ständiga skulle utse nödigt kansli.

*De tillfälliga
utskotten.*

Förslag om utbytande af de tillfälliga utskotten mot ett enda, för båda kamrarne gemensamt hafva vid flera föregående tillfällen varit föremål för Riksdagens pröfning. Vid 1869 års riksdag föreslog sålunda herr Bjerkander uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 252), att, om frågor väcktes, som ej tillhörde de ständiga utskottens behandling, ett tillfälligt utskott af lika många ledamöter från hvardera kammaren skulle tillsättas. Konstitutionsutskottet (utl. n:o 9) afstyrkte emellertid motionen, och den blef af båda kamrarne utan diskussion afslagen. 1880 bragtes derpå frågan åter å bane genom en motion i Andra Kammaren af herr Westin (n:o 156), hvilken hemställde om införande af ett ständigt utskott i stället för de tillfälliga. Konstitutionsutskottet afgaf då (utl. n:o 13) förslag om införande af ett ekonomiutskott, bestående af 24 ledamöter, och med i hufvudsak samma verksamhetsområde, som tillhör nuvarande tillfälliga utskott. Utskottets förslag blef af Första Kammaren återremitteradt, men af Andra Kammaren utan omröstning förkastadt. Frågan hvilade derefter till 1890 års riksdag, då herr von Strokirch uti en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 3) framlade ett förslag, som i hufvudsak öfverensstämde med det af 1880 års konstitutionsutskott afgifna. Äfven nu tillstyrkte konstitutionsutskottet (utl. n:o 8) införande, i stället för de tillfälliga utskotten, af ett ständigt ekonomiutskott, hvars medlemsantal dock denna gång föreslogs till 32. Utskottets förslag blef jemväl af Första Kammaren bifallet, men äfven denna gång af Andra Kammaren efter diskussion, men utan votering förkastadt.

Från det af 1890 års konstitutionsutskott framlagda förslaget skiljer sig det af herr von Strokirch nu framställda dels beträffande antalet medlemmar i det ifrågasatta gemensamma utskottet, hvilket antal nu föreslås till 36, dels och förnämligast derutinnan, att år 1890 förslaget gälde införande af ett ständigt utskott, hvaremot det nu föreslagna, ehuru be-

stående af medlemmar från hvardera kammaren, skulle ega karakteren af tillfälligt utskott.

Utskottet har icke funnit skäl föreligga att, vare sig i den ena eller den andra formen, tillstyrka de tillfälliga utskottens utbytande mot ett enda för båda kamrarna gemensamt. Enligt utskottets åsigt gäller fortfarande, hvad som vid uppgörande af 1866 års riksdagsordning anfördes om olämpligheten af att åt ett och samma utskott öfverlemna utredningen af alla de olikartade frågor, hvilka dittills tillhört det allmänna besvärs- och ekonomiutskottets handläggning, och som numera beredas af de tillfälliga utskotten. Från synpunkten af en god beredning af ärendena måste väsentliga företräden tillerkännas nuvarande anordning, då kamrarna ega att bestämma de tillfälliga utskottens både antal och sammansättning allt efter ärendenas olika beskaffenhet.

Äfven om, såsom inom utskottet i anledning af herr Hammarlunds motion blifvit föreslaget, i de tillfälliga utskottens ställe skulle sättas två ständiga utskott, behålla dock ofvan anförda skäl en god del af sin giltighet. Mot en sådan anordning tala emellertid äfven andra tungt vägande skäl. Enligt utskottets åsigt låter det sig svårigen göra att finna någon tillfredställande fördelningsgrund för bestämmande af till hvilketdera af dessa två utskott hvar och ett af nu ifrågavarande, ofta ytterst olikartade ärenden skulle hänvisas. Dessa svårigheter blifva så mycket större, som de nya utskotten skulle vara ständiga, och således det blefve nödvändigt att afgränsa deras olika verksamhetsområden icke blott sinsemellan, utan äfven gent emot de förutvarande ständiga utskottens. Då utskottet redan föreslagit inrättande af *ett* nytt ständigt utskott, och då hänsyn alltid måste tagas dertill, att vid hvarje riksdag behof kunna franträda, som göra tillsättande af särskilda utskott behöfligt, kan det dessutom ifrågasättas, huruvida Första Kammarens medlemsantal kan utan olägenhet medgifva inrättande af ytterligare två ständiga utskott. Utskottet har sålunda icke kunnat biträda förslaget om inrättande af två nya ständiga utskott i de tillfälliga utskottens ställe.

En utväg torde emellertid finnas, på hvilken man, med bibehållande af de fördelar, som äro förenade med vissa ärendens beredning i tillfälliga utskott, skulle kunna, åtminstone delvis, undanröjja den kanske väsentligaste anmärkning, som mot detta behandlingssätt framstälts. Utskottet åsyftar dervid det öfverklagade förhållandet, att äfven i viktigare frågor arbetsresultatet ofta blefve klen, emedan icke redan

från början af ett ärendes beredning de olika synpunkter, som framträdde inom hvardera kammaren, fått tillfälle att göra sig gällande. En ändring härutinnan skulle kunna åvägabringas, derest det lemnades kamrarne öppet att genom sammanstämmande beslut tillsätta gemensamma, särskilda utskott för upptagande äfven af sådana ärenden, som eljest tillhöra tillfälligt utskotts handläggning; och utskottet föreställer sig, att i frågor af verklig betydhet det alltid för båda kamrarne skulle befinnas vara af intresse att främja en dylik gemensam behandling. I syfte att möjliggöra en dylik utväg vill utskottet alltså till den i § 37 mom. 3 riksdagsordningen förekommande bestämmelsen om tillsättande af tillfälliga utskott för behandling af frågor, som icke tillhöra ständigt utskotts handläggning, föreslå ett så lydande tillägg: »dock må för sådan frågas beredande kunna efter Kamrarnas sammanstämmande beslut tillsättas särskildt utskott med ledamöter till lika antal från hvardera Kammaren.»

Då ett antagande af detta förslag innebär, att särskildt utskott hädanefter skulle kunna tillsättas i stället för ej blott ständigt, utan äfven tillfälligt utskott, böra i §§ 59, 62, 63 och 80 riksdagsordningen orden »ständigt eller i dess ställe särskildt tillsatt utskott» utbytas emot »ständigt eller särskildt utskott», en ändring, hvarom utskottet äfvenledes framställer förslag.

Då utskottet icke kunnat tillstyrka det af herr Hammarlund föreslagna afskaffandet af de tillfälliga utskotten och införandet af tio ständiga utskott, har utskottet icke heller kunnat förorda bifall till hans i samband dermed stående förslag om ändrad fördelning af riksdagsärendena emellan de olika utskotten eller om ändring i vissa fall af motionstiden.

Hvad slutligen herr greve Hamiltons motion angår, så har utskottet, hufvudsakligen på i densamma anförda grunder, ansett billigt, att äfven åt de tillfälliga utskotten beredes möjlighet att erhålla kanslibetjening. Bestämmelsen härom bör dock, enligt utskottets åsigt, icke så affattas, att dessa utskott ovilkorligen nödgas att anskaffa kansli, utan så, att det må stå dem öppet att, om de så önska, fortfarande behålla nuvarande arbetssätt, hvars resultat ingalunda varit sådant, att ur denna synpunkt

en förändring vore af behovet påkallad. Någon uttrycklig bestämmelse i grundlagen om detta arbetssätt torde dock icke vara af nöden.

Då de särskilda förslag utskottet framlägger — om delning af lagutskottet, om rätt för kamrarne att tillsätta särskildt utskott för beredande af fråga, som tillhör tillfälligt utskotts handläggning, och om rätt för tillfälligt utskott att utse kansli — icke med hvarandra stå i något nödvändigt samband, blifva de här nedan punktvis uppställda.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

1:o) att Riksdagen måtte, med anledning af herrar Byströms och Hammarlunds motioner i hvad de afse lagutskottets delning, antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 53 och 87 regeringsformen samt § 37 mom. 1 och § 42 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

Regeringsformen.

§ 53.

(Nuvarande lydelse:)

Lagtima Riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett Konstitutionsutskott, att väcka och upptaga frågor rörande förändringar i grundlagarne och yttranden deröfver till Riksdagen afgifva, samt att granska de i Statsrådet förda protokoll; ett Statsutskott, att utreda och för Riksdagen uppgifva statsverkets och riksgäldsverkets tillstånd, förvaltning

(Föreslagen lydelse:)

Lagtima Riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett Konstitutionsutskott, att väcka och upptaga frågor rörande förändringar i grundlagarne och yttranden deröfver till Riksdagen afgifva, samt att granska de i Statsrådet förda protokoll; ett Statsutskott, att utreda och för Riksdagen uppgifva statsverkets och riksgäldsverkets tillstånd, förvaltning

och behof; ett Bevillningsutskott, att behandla bevillningsfrågor; ett Bankoutskott, att öfverse Bankens styrelse och tillstånd samt föreskrifter om bankoförvaltningen gifva; samt ett Lagutskott, att *utarbeta* de från Kamrarna remitterade *förslag till civil-, kriminal-, kommunal- och kyrkolagarnes förbättring*.

Å urtima riksdag skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af dervid förekommande ärenden.

och behof; ett Bevillningsutskott, att behandla bevillningsfrågor; ett Bankoutskott, att öfverse Bankens styrelse och tillstånd samt föreskrifter om bankoförvaltningen gifva; samt *två* Lagutskott, att *behandla* de från Kamrarna remitterade *lagfrågor*.

Å urtima riksdag skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af dervid förekommande ärenden.

§ 87.

(*Nuvarande lydelse:*)

1:o. Riksdagen eger gemensamt med Konungen magt att stifta allmän civil- och kriminallag äfvensom kriminallag för krigsmagten och att sådan förut stiftad lag förändra och upphäfva. Ej må Konungen utan Riksdagens samtycke, och icke Riksdagen utan Konungens, någon ny lag göra eller gammal afskaffa. Frågor härom må i Riksdagens Kamrar kunna väckas och skola, sedan *Lagutskottet* deröfver blifvit hördt, af Riksdagen afgöras. Beslutar Riksdagen för sin del någon ny lag eller gammal lags upphäfvande eller förändring, aflemnas förslag derom till Konungen, som inhemte Statsrådets och Högsta domstolens tankar deröfver, och, sedan Han Sitt beslut fattat, meddele Riksdagen antingen Sitt samtycke till

(*Föreslagen lydelse:*)

1:o. Riksdagen eger gemensamt med Konungen magt att stifta allmän civil- och kriminallag äfvensom kriminallag för krigsmagten och att sådan förut stiftad lag förändra och upphäfva. Ej må Konungen utan Riksdagens samtycke, och icke Riksdagen utan Konungens, någon ny lag göra eller gammal afskaffa. Frågor härom må i Riksdagens Kamrar kunna väckas och skola, sedan *vederbörligt lagutskott* deröfver blifvit hördt, af Riksdagen afgöras. Beslutar Riksdagen för sin del någon ny lag eller gammal lags upphäfvande eller förändring, aflemnas förslag derom till Konungen, som inhemte Statsrådets och Högsta domstolens tankar deröfver, och, sedan Han Sitt beslut fattat, meddele Riksdagen antingen Sitt samtycke till

dess åstundan eller Sina skäl att det vägra. Kan Konungen icke förr, än Riksdagen åtskiljes, fatta och meddela Sitt beslut, vare Han oförhindrad att före nästföljande riksdags öppnande förslaget ordagrant bifalla och allmän kungörelse derom utfärda. Sker det ej, anses förslaget hafva förfallit, och Konungen underrätte då Riksdagen vid dess nästa sammankomst om de skäl, som hindrat förslagets antagande. Finner Konungen godt någon lagfråga för Riksdagen framställa, äske Han Statsrådets och Högsta domstolens yttrande deröfver, samt meddele Sin proposition tillika med berörda yttranden åt Riksdagen, som med frågan vidare förfar, såsom i riksdagsordningen sägs.

2:o. Riksdagen ege ock gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäfva kyrkolag; dock att dervid erfordras samtycke jemväl af allmänt kyrkomöte. Öfver förslag angående dylik lag skola, på sätt i mom. 1 sägs, Statsrådets och Högsta domstolens tankar inhemtas och jemte Konungens proposition, då sådan göres, Riksdagen meddelas. Har ej förslag, hvarom nu fråga är, före början af riksdagen näst efter den, som framställt eller antagit förslaget, blifvit såsom lag genom allmän kungörelse utfärdadt, vare det förfallet, och Konungen underrätte då Riksdagen om de skäl, som hindrat förslagets antagande.

dess åstundan eller Sina skäl att det vägra. Kan Konungen icke förr, än Riksdagen åtskiljes, fatta och meddela Sitt beslut, vare Han oförhindrad att före nästföljande riksdags öppnande förslaget ordagrant bifalla och allmän kungörelse derom utfärda. Sker det ej, anses förslaget hafva förfallit, och Konungen underrätte då Riksdagen vid dess nästa sammankomst om de skäl, som hindrat förslagets antagande. Finner Konungen godt någon lagfråga för Riksdagen framställa, äske Han Statsrådets och Högsta domstolens yttrande deröfver, samt meddele Sin proposition tillika med berörda yttranden åt Riksdagen, som med frågan vidare förfar, såsom i riksdagsordningen sägs.

2:o. Riksdagen ege ock gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäfva kyrkolag; dock att dervid erfordras samtycke jemväl af allmänt kyrkomöte. Öfver förslag angående dylik lag skola, på sätt i mom. 1 sägs, Statsrådets och Högsta domstolens tankar inhemtas och jemte Konungens proposition, då sådan göres, Riksdagen meddelas. Har ej förslag, hvarom nu fråga är, före början af riksdagen näst efter den, som framställt eller antagit förslaget, blifvit såsom lag genom allmän kungörelse utfärdadt, vare det förfallet, och Konungen underrätte då Riksdagen om de skäl, som hindrat förslagets antagande.

Riksdagsordningen.

§ 37.

(Nuvarande lydelse:)

1. Å hvarje lagtima riksdag skola, inom sex dagar efter dess öppnande, tillsättas: ett Konstitutionsutskott, ett Statsutskott, ett Bevillningsutskott, ett Bankoutskott samt ett Lagutskott. Dessa Riksdagens ständiga utskott skola bestå: Konstitutionsutskottet af tjugo, Statsutskottet af tjugofyra, Bevillningsutskottet af tjugo, Bankoutskottet af sexton och Lagutskottet af sexton ledamöter, hvilka hvardera Kammaren till halfva antalet inom sig väljer antingen omedelbart eller, om Kammaren så beslutar, genom elektorer; ankommande på Kamrarnas sammanstående beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt utskott för upptagande af fråga, som tillhör ständigt utskotts behandling, så ock att, derest utskott anmäler behof af förstärkning i ledamöternas antal, sådant bevilja.

(Föreslagen lydelse:)

1. Å hvarje lagtima riksdag skola, inom sex dagar efter dess öppnande, tillsättas: ett Konstitutionsutskott, ett Statsutskott, ett Bevillningsutskott, ett Bankoutskott samt två Lagutskott. Dessa Riksdagens ständiga utskott skola bestå: Konstitutionsutskottet af tjugo, Statsutskottet af tjugofyra, Bevillningsutskottet af tjugo, Bankoutskottet af sexton och hvardera Lagutskottet af sexton ledamöter, hvilka hvardera Kammaren till halfva antalet inom sig väljer antingen omedelbart eller, om Kammaren så beslutar, genom elektorer; ankommande på Kamrarnas sammanstående beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt utskott för upptagande af fråga, som tillhör ständigt utskotts behandling, så ock att, derest utskott anmäler behof af förstärkning i ledamöternas antal, sådant bevilja.

§ 42.

(Nuvarande lydelse:)

1. Lagutskottet skall meddela utlåtande öfver de från Kamrarna dit hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af civil-, kriminal-, kommunal- och kyrkolag; *börande under civil-*

(Föreslagen lydelse:)

1. Första Lagutskottet skall meddela utlåtande öfver de från Kamrarna dit hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af civil-, kriminal- och kyrkolag. Utskottet skall ock gran-

och kriminallag äfven förstås de delar af krigslagar och författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare utom krigsstaten.

2. Utskottet skall ock granska Justitieombudsmannens afgifna redogörelse, äfvensom hans embetsdiarier och registratur, samt med utlåtande deröfver till Riksdagen inkomma.

ska Justitieombudsmannens afgifna redogörelse, äfvensom hans embetsdiarier och registratur, samt med utlåtande deröfver till Riksdagen inkomma.

2. Andra Lagutskottet tillkommer att bereda alla dit från Kamrarna hänvisade frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lagar och författningar om skatter, som ej äro bevillningar, om allmänna besvär, om grunderna för förvaltningen af kronans domäner samt om utfordrande af förnödenheter och tjänstbarheter för fyllande af krigsmagtens behof, af värnpligtslagar jemte krigslagar och författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare utom krigsstaten, af kommunallagar samt af öfriga lagar och författningar, som af Konungen och Riksdagen samfäldt stiftas, och som icke tillhöra annat utskotts behandling.

2:o) att Riksdagen måtte, med anledning af herrar von Strokirchs och Hammarlunds motioner i hvad de afse förändrade bestämmelser angående de tillfälliga utskotten, antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 37 mom. 3 samt §§ 59, 62, 63 och 80 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

Riksdagsordningen.

§ 37.

(Nuvarande lydelse:)

---

3. Derest i någondera Kamraren fråga väckes, som icke tillhör förenämnda utskotts behandling,

(Föreslagen lydelse:)

---

3. Derest i någondera Kamraren fråga väckes, som icke tillhör förenämnda utskotts behandling,

men är af beskaffenhet att utskotts yttrande deröfver erfordras, skall för frågans beredande ett tillfälligt utskott, bestående af så många ledamöter, som Kammaren nödigt aktar, inom Kammaren tillsättas.

— — — — —

men är af beskaffenhet att utskotts yttrande deröfver erfordras, skall för frågans beredande ett tillfälligt utskott, bestående af så många ledamöter, som Kammaren nödigt aktar, inom Kammaren tillsättas; dock må för sådan frågas beredande kunna efter Kamrarnas sammanstämmande beslut tillsättas särskildt utskott med ledamöter till lika antal från hvardera Kammaren.

— — — — —

§ 59.

(Nuvarande lydelse:)

Betänkande, som af ständigt eller i dess ställe särskildt tillsatt utskott afgifvits, skall i begge Kamrarna för ärendets afgörande, så vidt ske kan, samtidigt föredragas. Efter betänkandets första föredragning skall detsamma hvila på bordet. Vid nästa föredragning, ehvad öfverläggning då eger rum eller ej, må det, på flera ledamöters förenade begäran, åter göras hvilande. Men då saken tredje gången förekommer, skall den till afgörande företagas.

Betänkande, som afgifvits af tillfälligt utskott, föredrages i den Kammare, som utskottet tillsatt, och förfäres derefter vidare med målet, såsom nyss är sagdt.

Utskotts förberedande hemställanden och förfrågningar må genast afgöras, derest icke någon Kammarens ledamot bordläggning begär.

(Föreslagen lydelse:)

Betänkande, som af ständigt eller särskildt utskott afgifvits, skall i begge Kamrarna för ärendets afgörande, så vidt ske kan, samtidigt föredragas. Efter betänkandets första föredragning skall detsamma hvila på bordet. Vid nästa föredragning, ehvad öfverläggning då eger rum eller ej, må det, på flera ledamöters förenade begäran, åter göras hvilande. Men då saken tredje gången förekommer, skall den till afgörande företagas.

Betänkande, som afgifvits af tillfälligt utskott, föredrages i den Kammare, som utskottet tillsatt, och förfäres derefter vidare med målet, såsom nyss är sagdt.

Utskotts förberedande hemställanden och förfrågningar må genast afgöras, derest icke någon Kammarens ledamot bordläggning begär.

§ 62.

(Nuvarande lydelse:)

Kammares beslut i fråga, som icke rör Kammaren enskildt, skall Medkammaren genom utdrag af protokollet delgifvas. Har målet varit af ständigt eller *i dess ställe* särskildt *tillsatt* utskott handlagdt, skall ock detta om beslutet på enahanda sätt underrättas. Derest ledamot, som i Kammarens beslut ej instämt, vill sin särskilda mening hos Medkammaren anmäla, skall sådant vara honom obetaget; börande han i slikt fall sin skiljaktiga mening skriftligen till protokollet aflemna, hvarefter den genom protokollutdrag Medkammaren delgifves; men ej må här af i något fall beslutets expedierande uppehållas.

(Föreslagen lydelse:)

Kammares beslut i fråga, som icke rör Kammaren enskildt, skall Medkammaren genom utdrag af protokollet delgifvas. Har målet varit af ständigt eller särskildt utskott handlagdt, skall ock detta om beslutet på enahanda sätt underrättas. Derest ledamot, som i Kammarens beslut ej instämt, vill sin särskilda mening hos Medkammaren anmäla, skall sådant vara honom obetaget; börande han i slikt fall sin skiljaktiga mening skriftligen till protokollet aflemna, hvarefter den genom protokollutdrag Medkammaren delgifves; men ej må här af i något fall beslutets expedierande uppehållas.

§ 63.

(Nuvarande lydelse:)

När fråga, hvaröfver utskott sig utlåtitt, till afgörande förekommer, eger Kammaren att antingen genast, med bifall till utlåtandet eller utan afseende å hvad utskottet föreslagit, fatta sitt beslut, eller, om ämnet anses fordra ytterligare utredning, målet till utskottet återförvisa.

Stanna Kamrarne öfver någon fråga, deri ständigt eller *i dess ställe*

(Föreslagen lydelse:)

När fråga, hvaröfver utskott sig utlåtitt, till afgörande förekommer, eger Kammaren att antingen genast, med bifall till utlåtandet eller utan afseende å hvad utskottet föreslagit, fatta sitt beslut, eller, om ämnet anses fordra ytterligare utredning, målet till utskottet återförvisa.

Stanna Kamrarne öfver någon fråga, deri ständigt eller särskildt

särskildt tillsatt utskott sig yttrat, uti hufvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, då skall utskottet söka att de olika meningarna, så vida möjligt är, sammanjemka och med förslag därom till Kamrarna inkomma.

Om frågan varit af tillfälligt utskott handlagd och den Kammare, som utskottet tillsatt, icke afslår den i frågan väckta motion, skall beslutet genom utdrag af protokollet delgifvas Medkammaren, som derpå om frågan beslutar antingen genast eller efter dess hänvisning till ett för frågans vidare utredning inom Kammaren tillsatt utskott. Derest Kammaren då icke antager det af den Kammare, som saken först handlagt, fattade beslut, varder det afslaget eller med ändring återlemnadt till sistnämnde Kammarare, hvilken i senare fallet har att målet till ny öfverläggning företaga samt eger att, om Medkammarens beslut icke oförändradt antages, ärendet dit å nyo öfverlemna till förnyad ompröfning.

Hvad Kamrarne sammanstämmande besluta, det vare Riksdagens beslut. Blifva Kamrarne ej, efter den behandling ofvan är nämnd, om ett beslut ense, skall frågan, utom i de fall 65 § upptager, anses hafva för den riksdagen förfallit.

utskott sig yttrat, uti hufvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, då skall utskottet söka att de olika meningarna, så vida möjligt är, sammanjemka och med förslag derom till Kamrarna inkomma.

Om frågan varit af tillfälligt utskott handlagd och den Kammare, som utskottet tillsatt, icke afslår den i frågan väckta motion, skall beslutet genom utdrag af protokollet delgifvas Medkammaren, som derpå om frågan beslutar antingen genast eller efter dess hänvisning till ett för frågans vidare utredning inom Kammaren tillsatt utskott. Derest Kammaren då icke antager det af den Kammare, som saken först handlagt, fattade beslut, varder det afslaget eller med ändring återlemnadt till sistnämnde Kammarare, hvilken i senare fallet har att målet till ny öfverläggning företaga samt eger att, om Medkammarens beslut icke oförändradt antages, ärendet dit å nyo öfverlemna till förnyad ompröfning.

Hvad Kamrarne sammanstämmande besluta, det vare Riksdagens beslut. Blifva Kamrarne ej, efter den behandling ofvan är nämnd, om ett beslut ense, skall frågan, utom i de fall 65 § upptager, anses hafva för den riksdagen förfallit.

§ 80.

(Nuvarande lydelse:)

I mål, som blifvit af ständigt eller *i dess ställe* särskildt tillsatt utskott handlagda, skola de från Riksdagen utgående skrivelser uppsättas och expedieras af kansliet hos det utskott, som ärendet beredt.

Uppsättandet och expedierandet af andra för begge Kamrarna gemensamma skrivelser, äfvensom af riksdagsbeslutet, besörjes genom ett särskildt Riksdagens Kansli under inseende af två inom Första och två inom Andra Kammaren dertill utsedde ledamöter, hvilka jemväl, tillika med Kamrarnas talmän och vice talmän, tillkommer att utse och förordna de tjenstemän, som Riksdagen anser för detta kansli erforderliga.

Ej må expedition öfver något Riksdagens beslut utgå förr än den blifvit inför Kamrarna justerad. Riksdagsbeslutet skall af Riksdagens ledamöter underskrifvas. Öfrige från Riksdagen utgående expeditioner undertecknas endast af talmännen.

(Föreslagen lydelse:)

I mål, som blifvit af ständigt eller särskildt utskott handlagda, skola de från Riksdagen utgående skrivelser uppsättas och expedieras af kansliet hos det utskott, som ärendet beredt.

Uppsättandet och expedierandet af andra för begge Kamrarna gemensamma skrivelser, äfvensom af riksdagsbeslutet, besörjas genom ett särskildt Riksdagens Kansli under inseende af två inom Första och två inom Andra Kammaren dertill utsedde ledamöter, hvilka jemväl, tillika med Kamrarnas talmän och vice talmän, tillkommer att utse och förordna de tjenstemän, som Riksdagen anser för detta kansli erforderliga.

Ej må expedition öfver något Riksdagens beslut utgå förr än den blifvit inför Kamrarna justerad. Riksdagsbeslutet skall af Riksdagens ledamöter underskrifvas. Öfrige från Riksdagen utgående expeditioner undertecknas endast af talmännen.

3:o) att Riksdagen måtte, med anledning af herr grefve Hamiltons motion, antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 44 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

Riksdagsordningen.

§ 44.

(*Nuvarande lydelse:*)

Utskotten välja, hvart inom sig, ordförande och vice ordförande. Intill dess sådant val försiggått, föres ordet af den ledamot, som de flesta riksdagar bevistat, och, der två eller flere i lika många riksdagar deltagit, den af dem som är till lefnadsåren äldst. *De ständiga utskottens utse*, hvart för sig, sekreterare och, efter samråd med honom, den öfriga betjening, som nödig finnes. *I tillfälligt utskott välja ledamöterna, inom sig, för hvarje särskildt mål en föredragande, hvilken det derjemte åligger att uppsätta utskottets yttrande i ämnet.*

(*Föreslagen lydelse:*)

Utskotten välja, hvart inom sig, ordförande och vice ordförande. Intill dess sådant val försiggått, föres ordet af den ledamot, som de flesta riksdagar bevistat, och, der två eller flere i lika många riksdagar deltagit, den af dem som är till lefnadsåren äldst. *Utskotten ega*, hvart för sig, *utse* sekreterare och, efter samråd med honom, den öfriga betjening, som nödig finnes.

4:o) att ifrågavarande motioner i öfrigt icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 maj 1900.

På utskottets vägnar:

G. RUDEBECK.

R e s e r v a t i o n e r :

af herrar *Rudebeck, Behm, Moberg* och *Sjöholm* mot utskottets hemställen i punkten 1:o) om delning af lagutskottet;

af herr *Pettersson, Carl F.*;

af herr *Dahn*, som beträffande utskottets hemställen i punkten 3:o) anför: »Då de tillfälliga utskotten, om de egde utse fullständigt kansli, skulle komma att till väsentlig del förlora sin nuvarande karakter af utredningskomitéer, utan att dock dermed det långsamma arbetssättet komme att ändras, och då vidare dessa utskott, af hvilka somliga endast hafva få ärenden att behandla, ej synas vara i behof af sådant kansli — helst om Riksdagen antager förslaget om ändring i § 37 mom. 3 riksdagsordningen, nemligen att särskildt utskott äfven må kunna tillsättas för beredande af fråga, som eljest tillhör tillfälligt utskotts behandling —, har jag icke kunnat biträda utskottets förslag i denna punkt. Då likväl skrifbiträde inom de tillfälliga utskotten kan finnas behöfligt, i synnerhet om ärendenas antal inom något utskott skulle ökas eller frågorna vore af mera olikartad natur, så har jag ansett, att konstitutionsutskottet bort hemställa,

att Riksdagen måtte, med anledning af herr grefve Hamiltons motion, antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 44 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

§ 44.

Utskotten — — — — —
 — — — — — nödig finnes.
 I tillfälligt utskott välja ledamöterna, inom sig, för hvarje särskildt mål en föredragande, hvilken det derjemte åligger att uppsätta utskottets yttrande i ämnet.
Utskottet eger dock, när det så anser behöfligt, rätt att utse nödigt skrifbiträde.»

af herrar *Johnsson* och *Liljeholm*, hvilka inom utskottet yrkat, att utskottet skulle framlägga förslag om införande af två ständiga utskott för behandling af de ärenden, som nu handläggas af tillfälliga utskott;

af herr *Olsson* i Ättersta mot utskottets hemställan i punkten 3:o);

af herrar *Boethius* och *Pettersson* i Österhaninge hvilka instämt med herr *Dahn*;

samt af herr *Waldenström*, som önskat de tillfälliga utskottens utbytande mot två ständiga, som skulle ega att sinsemellan fördela de ärenden, som till dem blifvit hänvisade.

Herrar *Berg*, *Gustaf Axel*, och *Trygger* hafva begärt få här antecknad, att de icke öfvervarit den slutliga behandlingen af de i detta utlåtande omförmälda ärenden.

Herr *Moberg* har begärt få antecknad, att han icke deltagit i den slutliga behandlingen af det under punkten 2:o) afhandlade ärende.
